

LIGESTILLING FOR MÆND

Ligestilling for mænd

Denne pjece er tiltænkt fagbevægelsens tillidsvalgte, der har et ønske om at arbejde med ligestilling.

Ligestilling mellem kønnene er sund fornuft og uundgåeligt i et moderne samfund. Vi skal kunne leve ligeværdige liv uanset køn, og alle køn skal kunne udfolde deres potentiale til glæde for dem selv og fællesskabet. Det er desværre ikke muligt i dag, og hvis vi skal i mål med det, skal mændene med i den forandring.

Mænd har historisk set ikke været en del af ligestillingskampen. Men tiderne skifter, og i dag er mænd tiltagende bevidste om kønnets betydning for vores livsvilkår, og særligt på områder som sundhed og forældreskab rører mændene på sig. Denne pjece er tænkt som en støtte i den proces, til inspiration, til hjælp og til refleksion. Pjecen er skrevet med inspiration fra FIU-Ligestillingsprojektet: "Mænd, fagbevægelse og ligestilling", der i 2018 har arbejdet med temaet. I projektet blev der afholdt kurser udelukkende for mænd med fokus på mænds ligestilling, og samtidig blev der afholdt workshops med deltagelse af både mænd og kvinder. Projektet har bragt nogle af de erfaringer og indsigter, som vi deler her.

I håbet om at du kan drage brug af vores erfaringer, har vi opstillet en række temaer, som vi mener, kan have betydning, når mænd ønskes inddraget i ligestillingsarbejdet.

God læselyst.

FIU-Ligestilling
November 2018.

Indhold

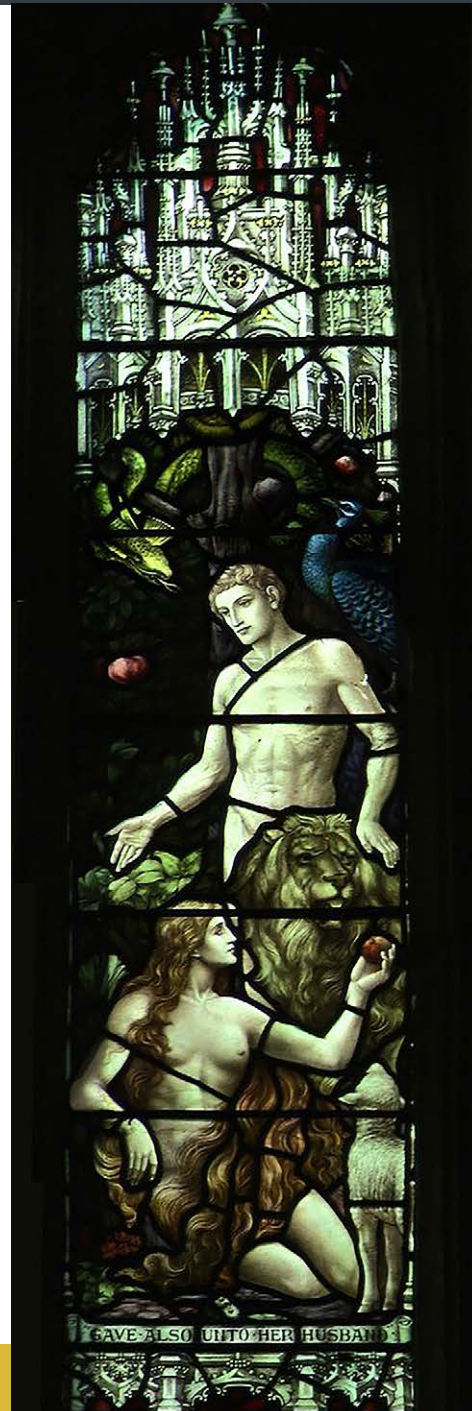
Mennesket, kvinden og til sidst manden	3
Ligestilling – en fortælling om kvinder, af kvinder	5
Privilegier – hvem mig?	6
Mænd i forandring	7
Mænd taler for lidt om ligestilling	8
Mænds ligestilling... øøh?	9
<i>Tager</i> han barslen, eller <i>giver</i> han omsorg?	10
Tag det som en mand, mand	11
Normer og maskulin identitet	12
Feminine og maskuline værdier	13
Vores køn består af vores handlinger	14
Feminine mænd eller maskuline kvinder	15
Stop nu – der ER jo forskel	16
Kald det dog noget andet	17
Hvad skal det mon ende med?	18

Mennesket, kvinden og til sidst manden

I gennem en stor del af menneskets kendte historie i vores kultur er det manden, der repræsenterer "mennesket". Vi kan f.eks. se det på Leonardo da Vincis tegning "Homo Vitruvianus", der i år 1490 blev fremstillet som et billede på, hvordan den universelle harmoni er udtrykt i menneskets anatomi. Af tegningen fremgår det klart, at datidens opfattelse var, at "mennesket" er lig med manden.

Andre eksempler på at kvinden er blevet set på som sekundær i forhold til manden, er skabelsesberetningen i biblen, hvor Adam blev skabt først, og Eva kom af mandens ribben. I nyere tid har vi en bemærkelsesværdig afbildning på Pioneer-pladerne, som vi sendte ud i universet for at vise, hvem menneskeheden er. Her er det både en mand og en kvinde, der repræsenterer menneskeheden, men hvor manden er afbildet som et aktivt, velkommende væsen, står kvinden som en passiv tilskuer i baggrunden.

Der er mange historiske optegnelser, sagn og myter, der placerer manden i "menneskets" sted. Det går vi ikke nødvendigvis og tænker over til hverdag, men det former alligevel vores opfattelse af hvem vi er, som henholdsvis mænd og kvinder.

I størstedelen af menneskets historie er kvinden blevet anset som sekundær i forhold til manden. Kvinden har sågar til tider været opfattet som en del af mandens ejendom. På den måde har kønnet, for kvinden, haft en enorm betydning for de livsbetingelser hun fra fødslen har fået tildelt, og samtidig har kvinden, på grund af hendes køn, været holdt helt udenfor indflydelse på samfundsudviklingen – helt op i nyere tid, hvor kvinderne først fik stemmeret i 1915.

Samtidig med at vi har disse historier og billeder at læne os op ad, når vi forholder os til køn, er sådanne kønsopfattelser med til at fastholde en fortælling om, at det mandlige køn, som en selvfølgelighed, er dominerende over det kvindelige. For kvinden har der således været en stor uretfærdighed at kæmpe imod, og kvinder har på den baggrund, i efterhånden mange år, været aktive i kampen for at ændre på det faktum, at der igennem historien, og endnu i dag, sker forskelsbehandling på baggrund af køn. Man kan sige, at kønnet bliver bevidst for kvinden, fordi det hæmmer hendes livsudfoldelse.

Mænd har ikke nødvendigvis været gennem samme erkendelsesproces omkring det at have et køn – dels fordi manden historisk har været eksemplet på "mennesket", men også fordi han ikke, i samme grad som kvinden, har oplevet, at hans køn har begrænset ham i hans udfoldelsesmuligheder i livet. Når snakken falder på ligestilling, vil mange mænd derfor stadig undre sig over, at kønnet har så stor betydning for kvinden, og det er helt almindeligt i ligestillingsdebatter at høre primært mænd sige: "Vi er jo alle bare mennesker" eller "Jeg forstår ikke, at køn skal fylde så meget".

På den måde er kønnet for mange mænd stadig ubevidst, og hvis mænd skal engageres i ligestillingsarbejdet, er det nødvendigt, at de erkender, at de ikke bare er et menneske, men at de også har et køn, der definerer deres, lige såvel som kvinders, vilkår igennem livet.

Ligestilling – en fortælling om kvinder, af kvinder

Kampen for ligestilling mellem kønnene har historisk set været en kvindekamp. Ligestilling udspringer af, og er følgelig associeret med, feminismen og kan derfor misforstås til alene at handle om kvinder og søstersolidaritet – noget mange mænd ikke føler sig en del af. Tillige kan ligestillingsdebatten have en retorik, som mænd kan føle sig ramt af, når det opleves som om, at mænd er ”skurkene”. I et ligestillingsperspektiv er det særligt problematisk, når den enkelte mand kommer til at opleve, at det er ham, der er skyld i uligestillingen, fordi han er en mand.

Ligestilling handler ikke om at pege fingre eller om at skælde ud, men om at forstå og handle på den indsigt ligestillingsarbejdet medfører. Ligestilling er en fordel for både mænd og kvinder, idet målet jo er, at *alle* mennesker bliver sat fri af snærende bånd. Derfor er det også vigtigt at fastholde et sprog, som inkluderer alle.

Hvis ligestilling i medierne fortsat alene bliver omtalt som en ”kvindekamp”, får vi ikke for alvor inddraget mænd. Det er dog ikke kun i medierne, at betydningen af ligestilling kan defineres – også på arbejdspladsen og i hjemmet kan vi vælge at italesætte ligestilling på en måde, der inddrager både mænd og kvinder. Hvis vi i højere grad taler om ligestilling som et fælles projekt, der vil give både mænd og kvinder fordele, vil vi i et langt større tempo end hidtil, kunne få gjort op med kønsuligestillingen.

Det er da en skam, hvis kun 50% af os arbejder for, at vi alle skal have lige muligheder, uanset køn.

Middellevetiden i Danmark i 2017 var 78,8 år for mænd og 82,8 år for kvinder.

Siden år 2000 er den steget med 4,5 år for mænd og 3,8 år for kvinder.

Kilde: www.dr.dk/nyheder/indland/danskernes-levealder-stiger-men-svenskerne-lever-halvandet-aar-laengere

Privilegier – hvem mig?

En hvid kvinde forklarede en sort kvinde, hvordan deres fælles oplevelse af undertrykkelse af patriarkatet, bandt dem sammen som søstre. Alle kvinder havde den samme oplevelse som kvinde, sagde hun.

Den sorte kvinde gav hende ikke umiddelbart ret: "Når du står op om morgenen, og kigger dig i spejlet", spurgte hun den hvide kvinde, "hvad ser du så?"

"Jeg ser en kvinde" sagde den hvide kvinde forhåbningsfuldt.

"Ser du, det er dét, der er problemet" svarede den sorte kvinde. "Jeg ser en *sort* kvinde. For mig er race synlig, fordi det er det, der begrænser mig i samfundet. Fordi du er privilegeret af din race, er race usynlig for dig. Det er en luksus, et privilegie, ikke at skulle tænke på race hvert sekund i dit liv."

Jeg sukkede, var fløv, og den eneste mand i rummet. Alle kiggede på mig. "Når jeg vågner op, og kigger i spejlet", indrømmede jeg, "så ser jeg et menneske. Et eksempel på arten. Som en middelklasse hvid mand har jeg ingen klasse, ingen race og intet køn. Jeg er universelt generaliserbar. Jeg er enhver."

Michael Kimmel, der er en amerikansk sociolog med speciale i kønsforskning, siger med baggrund i ovenstående oplevelse, at privilegier er usynlige, for dem der har det. Han siger samtidig, at for mænd er kønnet ofte usynligt, fordi mænd er på toppen af privilegiekæden.

Så for at få mænd til at indse at de har et køn, kan det være en fordel at bringe privilegier i spil – også på de områder i livet, hvor mænd har *færre* privilegier end kvinder. For som vi skal se på senere, er der områder, hvor mænd begrænses af at være mænd.

Mænd i forandring

I og med at mænd på de fleste områder er mere privilegerede end kvinder, er der en del områder, hvor mange mænd ikke har lyst til at give afkald på deres merindflydelse. Men fokus på større ligestilling vil uundgåeligt også gavne mænd.

Mænd har flere aspekter i livet, hvor deres køn begrænser dem, blandt andet i forhold til helbred men også i forhold til positionen i familien. Mænd er generelt set mindre engagerede i familielivet end kvinder; blandt andet er det kvinderne, der benytter det meste af barslen, og på den måde tilegner sig en stærkere tilknytning til børnene. Dette gælder selvfølgelig ikke alle mænd, men ikke desto mindre er det en klar tendens.

Hvis vi ser bare 50 år tilbage i tiden, var kønsrollerne i familierne meget mere stramt definerede. Faren gik på arbejde, og sørgede for at hente penge hjem, mens moren sørgede for arbejdet i hjemmet og omsorgen for børnene. Disse roller har i lang tid været under forandring, blandt andet fordi kvinder blev en del af arbejdskraften på arbejdsmarkedet. Så langsomt er der kommet nye familieidealer, hvor mødre og fædre ideelt set er samarbejdspartnere i familie- og arbejdslivet. Der er altså kommet nye kønsroller og nye mande- og kvindeidealer, hvor fædrene i dag i reklamer kan ses med babyer på maven, og kvinder giver mænd baghjul i "seje" biler. Disse forandringer skal vi fortsat fokusere på, da mænds større involvering i familielivet og kvinders større involvering i arbejdslivet, unægteligt vil skabe mere ligestillede forældre og arbejdstagere samt betyde flere muligheder for det enkelte individ. Men samtidig skal vi være opmærksomme på, at mange kvinder belastes af dobbelte karrierer (arbejde i både hjem og på arbejdspladsen), og at mange mænd stadig må kæmpe en ulige kamp for samvær med deres børn efter skilsmisser.

Størstedelen af forældremyndighedssager bliver vundet af moren

Andelen af fædre der får ret til at blive bopælsforældre, har været det samme i 30 år, og i 2011 var tallet kun på 12,6%.

Kilde: www.f-frekvensen.dk/modrene-har-magten/

Mænd taler for lidt om ligestilling

I arbejdet med ligestilling kan det være svært at åbne op for diskussionen – især for mænd.

Kvinder er ofte mere bevidste om kønnets betydning end mænd, og de mænd der blander sig i debatten (f.eks. på de sociale medier) har en tendens til enten at kunne karakteriseres som mandschauvinister der modarbejder ligestillingskampen, eller som ligestillingseksperter eller -forskere. Derfor kan det være nødvendigt at skabe et rum, hvor de mænd der forholder sig mere neutralt til debatten, også får en snak om ligestilling – for på den måde kan flere mænd få lyst og mod til at reflektere over, hvad køn og ligestilling betyder for dem.

I arbejdet med mænd og ligestilling kan det være en fordel at tænke tryghed og åbenhed ind i planlægningen af f.eks. møder, debatter og kurser. Når både mænd og kvinder er tilstede, skal mødelederen undgå indforståede snakke om ligestillingsudfordringer, idet det kan få mange mænd til at føle sig udenforstående. Det er her værd at bemærke, at når mænd snakker med mænd om ligestilling, hvor de kun skal tænke på det at være mand, kommer der ofte nye kønspektiver på banen, og dette kan berige dialogen og udvide forståelsen for begge køn.

Som det gælder for al anden refleksion er det altså vigtigt at skabe tryghed i dialogen, og samtidig kan en aktiv inkluderende tilgang være et ligeså vigtigt redskab til at inddrage flere mænd i debatten. Dette kan gøres ganske enkelt ved f.eks. at spørge "hvordan oplever du som mand denne problematik?". Det bør vi gøre, da det er vigtigt at anerkende både mænds og kvinders perspektiver på ligestilling, og vi kan ikke tillade os at udelade perspektiver, hvis vi gerne vil have fat om roden til uligestilling. Derfor må vi i højere grad end hidtil inkludere mandens perspektiv i debatten.

Mange mænd dør af ikke-smitsomme sygdomme, såsom kræft og livsstilssygdomme, der kan forebygges

Omkring 86% af alle mænds dødsårsager kan tilskrives ikke-smitsomme sygdomme og skader som mændene har påtaget sig i en yngre alder.

Kilde: www.jyllands-posten.dk/international/europa/ECE10873005/who-for-mange-unge-maend-doer-i-europa

Mænds ligestilling... øøh?

I arbejdet med mænd og ligestilling, og med ligestilling i det hele taget, kan det være svært at henvende sig til et bredere publikum. De der kommer på kurser, til undervisning og konferencer om ligestilling, er ofte dem, der allerede er interesseret i emnet, og som mener, at ligestilling mellem kønnene er værd at kæmpe for.

Når udfordringen i forhold til mænd er ekstra stor, skyldes det blandt andet, at mange mænd har den fejlagtige overbevisning, at ligestilling ikke har nogen betydning for deres livsvilkår. Men når man prikker lidt til den overbevisning, f.eks. ved at synliggøre statistikker der viser at også mænd har ligestillingsrelevante udfordringer, der knytter sig til deres køn, begynder mænd at lytte og måske endog at engagere sig.

Desuden ligger der i den stereotype opfattelse af mænd en forventning om, at "rigtige" mænd kan klare sig selv, er udholdende og viljestærke, og det harmonerer ikke så godt med en fortælling om, at også mænd i høj grad er styret af deres kønsroller, livsvilkår og rammer.

For at få mænd til at indse den uligestilling som deres køn rammes af, kan det nævnes, at mænd er overrepræsenterede i danske fængsler, har lavere uddannelsesniveau, oftere er hjemløse, eller at mænd dør tidligere end kvinder, og at flere mænd går med ubehandlede psykiske lidelser (herunder depressioner) og begår selvmord. Det er alt sammen ligestillingsproblematikker som mange mænd måske vil kunne nikke genkendende til eller kan se i samfundet.

9 ud af 10 som dør på jobbet, er mænd

Ud af 219 omkomne i arbejdsulykker de seneste fem år er 200 af dem mænd. Mænd arbejder i de farligste brancher, og har en større tendens til at tage chancer.

Kilde: www.avisen.dk/9-ud-af-10-som-doer-paa-arbejdet-er-maend_441807.aspx

Tager han barslen, eller giver han omsorg?

For at klarlægge hvad ligestilling har med det enkelte menneskes liv at gøre, kan det være en god ide at komme med konkrete eksempler. I forhold til mænds uligestilling kan problemstillingen om barsel nævnes. Historisk set har barslen været tilgodeset kvinden, og hun kan i den forbindelse betragtes som det privilegerede køn. Mænd begynder i stigende grad at interessere sig for tilknytningen til børnene, og dette er en god indgangsvinkel til at inddrage mænd i debatten om ligestilling. For på trods af den stigende interesse er det, rent statistisk, stadig få mænd, der ender med at tage mere end de to ugers barsel, som der på nuværende tidspunkt er øremærket til fædre (i 2018 tager mænd ca. 10% af barslen).

Ét af de problemer der ligger i barselsdiskussionen er, at hvis faren vil have mere barsel end de to uger, der er øremærket til ham, så er det underforstået at han "tager den fra moren", selvom faren og moren faktisk har lige ret til de 32 ugers forældreorlov. Dette kommer af, at barslen typisk ubevidst forstås som noget, der tilhører en kvinde. Det får den konsekvens, at hvis manden ønsker mere samvær med sit eget barn, så kan fokus pga. normen automatisk glide over på, at han tager tiden fra moren, og ikke på at han ønsker at give omsorg til sit barn. En anden udfordring er, at det ifølge normen i samfundet kan opfattes som "umandigt" at tage barsel. Der er mange komplekse ligestillingsproblemstillinger i debatten om barsel og børnenes tilknytning til fædre. Mange mænd har en historik med sig, hvor deres egne fædre havde en perifer rolle i deres barndom, og mange mænd ønsker, at deres forhold til egne børn har en anden karakter, end den de selv havde til deres fædre. Derfor kan netop denne diskussion åbne op for mange frugtbare perspektiver i forhold til mænds (og kvinders) ligestilling.

Hver femte mand på 50 år er barnløs

Mens det kun gælder hver ottende kvinde. Samtidigt er andelen af mænd, der som 50-årige ikke har fået børn, på 20 år steget fra 15% til 20%.

Kilde: www.bt.dk/samfund/psykologer-advarer-op-imod-hver-fjerde-mand-bliver-aldrig-far-tag-det-nu-serioest

Tag det som en mand, mand

Den traditionelle stereotype opfattelse af maskulinitet er, at manden er uafhængig og eneansvarlig skaber af sit eget liv. Afledt af dette kan man som mand understrege sin maskulinitet og uafhængighed ved udsagn som: "du er din egen lykkes smed", "knægten må lære at klare dig selv", "det er hans egen skyld" og/eller "hvis han ikke kan finde ud af det, må han sejle sin egen sø".

Det er udtryk, som vi alle kender og bruger i dagligdagen, men som hviler på den fejlopfattelse, at mennesket lever og træffer valg uafhængigt af levevilkår. Når udtrykkene så særligt er bundet til vores opfattelse af maskulinitet, bliver det til en ligestillingsproblematik.

Mange mænd kan have svært ved at bede om hjælp til personlige problemer, og går ikke til læge eller psykolog, fordi det er imod de forestillede maskuline værdier. Desuden kan det for mange mænd være vanskeligt at se sig selv ind i en kontekst, hvor det at have et køn har en konsekvens for vilkårene i ens liv. På den måde er mænd igennem den stereotype maskulinitetsopfattelse dømt til, hvis de vil leve op til rollen som "rigtig mand", at klare sig selv. Hvis de ikke kan leve op til det, kan denne traditionelle måde at anskue maskulinitet på være en af årsagerne til, at mænd har svært ved at rejse sig før, under eller efter svære perioder i deres liv.

Der er dog en gryende bevidsthed om mænds sårbarhed, og der er et stort og stigende behov for mandekrisecentre. Mandekrisecentre er et tema, der interesserer mange mænd, og som derfor kan inddrages i debatter om maskulinitet og ligestilling.

Mænd er overrepræsenterede i de danske fængsler
96% af de indsatte i de danske fængsler er mænd.

Kilde: www.kriminalforsorgen.dk/Spørgsmål-om-forholdene-i-institutionerne-422.aspx#FAQ65

Normer og maskulin identitet

Ingen ønsker at blive opfattet som "unormal", idet den label automatisk udelukker en fra fællesskabet. Derfor vil de fleste mennesker tilegne sig en identitet, der ligger indenfor normen. Menneskers køn er ifølge normen i høj grad med til at definere, hvordan vi forventes at se ud og agere, og følgelig vil en mand typisk tilegne sig en maskulin (og kvinden en feminin) identitet.

Idet normerne således er med til at forme vores identitet, kan der i ligestillingsøjemed med fordel arbejdes med at forholde sig kritisk til de sociale spilleregler, vi har sat op i samfundet. Normkritik handler således om at sætte spørgsmålstejn ved adfærdsmæssige, sproglige og sociale normer. Ved at forstå hvad der skaber vores normer, kan vi få perspektiv på, hvorfor vi oplever, at det er påfaldende med eksempelvis en kvindelig håndværker, en mandlig sygeplejerske eller en transperson i en reception.

Det er vanskeligt at befinde sig udenfor fællesskabet, og hvis chefen på jobbet italesætter, at det er mærkeligt, når en mand tager barsel eller barns første sygedag, så kan det være en stor udfordring for manden at kræve mere barsel, fordi det er gjort til noget, der er unormalt for en mand. Manden vil komme til at "melde sig ud" af det maskuline fællesskab, og i yderste konsekvens blive fremstillet som en "unormal" mand.

Således er normer både styrende for vores måde at se verden på, og for måden vi agerer i den. Normer har betydning for den måde vi omtaler og behandler eksempelvis maskuline værdier på, og derfor har det en konsekvens for synet på mænd, og for hvordan mænd kan tillade sig at agere.

Der er intet i vejen med at tilegne sig en maskulin identitet (hvad det nu end betyder), men det er nedbrydende, hvis en person pga. normer skal påtage sig en identitet han (eller hun) ikke finder sig tilrette i.

Feminine og maskuline værdier

Når vi inddeler verden i overskuelige kasser, kaldes det "at kategorisere". Vi gør det helt automatisk for at kunne forstå den komplekse verden, som vi er en del af. Samtidigt gør vi det også for at forstå os selv i relation til noget andet. I arbejdet med ligestilling er det interessant, fordi det giver et perspektiv på, hvorfor vi f.eks. har såkaldte "kvindejobs" og "mandejobs".

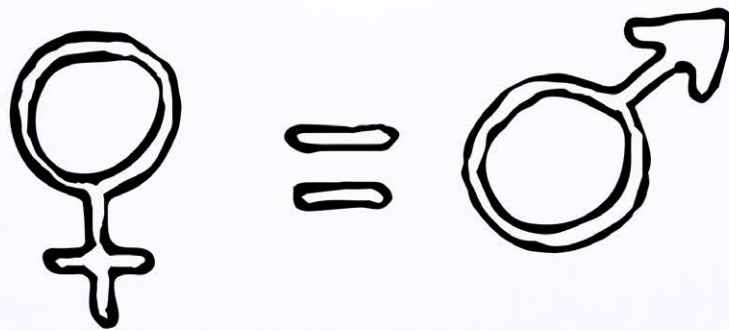
Menneskehjernen har et behov for at forstå verden, og det kan den kun, når den kategoriserer og inddeler. Eksempelvis inddeler vi vores medmennesker i køn, race, farve, højde osv. Når vi har gjort det, kan vi se dem i relation til os selv. Det kan lyde lavpraktisk, men menneskehjernen er faktisk meget lavpraktisk.

På samme måde inddeler vi oftest handlinger, udseende og f.eks. beklædning i at være enten maskulint eller feminint. De fleste mennesker vil per automatik kunne nævne handlinger, ting og samtaleemner som de oplever særlig mandligt eller kvindeligt. Ved at kategorisere lærer vi samtidig, hvordan vi skal "gøre" vores køn: hvilket tøj vi forventes at gå i, hvilke jobs vi vælger, eller hvordan vi hilser på andre – og også hvordan vi forventer at andre "gør" deres køn. Inddeling i mande- og kvinde-domæner, både professionelt og personligt, får os til at definere og skelne mellem, hvad kvinder og mænd bør være, og hvad mænd og kvinder bør gøre. Ved at vide hvad der er mandligt, kan man som mand sikre sig at gøre mandlige ting og at undgå kvindelig adfærd.

At vi per automatik inddeler i kvindelige og mandlige handlinger, er en stor del af grunden til det kønsopdelte arbejdsmarked. Vejen til *hvordan* en profession bliver enten feminin eller maskulin af karakter, er kompleks. Men i arbejdet med ligestilling kan dette perspektiv om kategorisering være med til at løsne op for debatten, og komme længere ned i *hvorfor* noget nødvendigvis er kvindeligt eller mandligt, og om det overhovedet giver mening.

Eksempler på hvordan der er blevet løsnet op for nogle af disse kategorier, kan vi se indenfor eksempelvis malerfaget og sygeplejefaget. Ved disse fag er der over flere år blevet lagt stor vægt, igennem hvervekampanjer, på at ændre fagenes image. Hos malerne var det primært mænd der dominerede faget, og hos sygeplejerskerne var det kvinderne. I dag kan vi se en stigning af kvinder i malerfaget og en stigning

af mandlige sygeplejersker. Det er altså lykkedes de to fag at ændre på den umiddelbare kategorisering i typiske mande- og kvindefag. Når vi bør gøre det med flere fag, er det også fordi vi ved, at det gavner arbejdsmiljøet og ligelønnen med mere kønsblandede arbejdspladser.

Vores køn består af vores handlinger

En person kan kun agere som elev, hvis vedkommende er elev i forhold til en lærer i en skole. Man kan sige, at det er konteksten (skolen) og positionen (eleven i forhold til en lærer), der muliggør at rollen "elev" opstår. Samtidig kan samme person efter skoletid måske selv være positioneret som lærer, hvis vedkommende eksempelvis underviser elever i guitar på en aftenskole. Således er vores roller hele tiden definerede af de sammenhænge, vi indgår i. Når vi her i forbindelse med ligestilling bruger positionsbegrebet, er det fordi, at det kan fortælle noget om, hvorfor vi mennesker agerer, som vi gør.

Positionsbegrebet henviser til, hvordan personer er lokaliseret i det sociale rum. Samtidig foregår der en konstant positionering, hvor vi optræder i forhold til noget andet eller nogle andre, og det er i den forstand, at man kan sige, at køn er noget vi gør. Et eksempel kan være, hvis man som mand på en tur i byen åbner døren, og trækker stolen ud for en kvinde – så er det fordi, at den sociale kontekst fordrer, at der er en "rigtig" måde at være mand på. Det er således i handlingen, at vi træder i karakter som mand eller kvinde. Hvis vi i scenariet bytter rollerne om, således at det er kvinden, der holder døren og trækker stolen ud, ville både manden og kvinden pludselig træde ud over grænserne for, hvad der forventes af dem i konteksten. Man kan sige, at manden og kvinden i konteksten og i positionerne "gør" deres køn anderledes end det almindeligvis forventes.

Måden vi "gør" vores køn på, og måden andre reagerer på, kan være afgørende for, om man respekteres og inddrages i en gruppe. Ofte er dette samspil helt ubevidst, og selv i grupper der er bevidste om ligestilling, kan man høre eksempler på, hvordan yderst stereotype forventninger kan resultere i disrespekt.

Når vi agerer i en gruppe, eller vurderer andres adfærd, kan det løsne op for mange kønsfordomme, hvis vi hver især tør at løsne lidt op og tillade andre måder at "gøre" mand og kvinde på end det forventes. Og det at åbne døren for sin partner kunne vokse fra at være en handling udført for at passe ind i rollen "mand" – til at være en kærlig gestus.

75% Af hjemløse i Danmark er mænd mens 25% er kvinder

I hjemløsetællingen 2017 fandt man 6.635 hjemløse personer. Det er en stigning på 8% siden den forrige tælling i 2015 og en stigning på 33% siden 2009.

Kilde: <https://www.sfi.dk/temaer/hjemloeshed/>

Feminine mænd eller maskuline kvinder

Vi har en tendens til at forstå mande- og kvinde-kønnet som modsætninger: at det maskuline er det modsatte af det feminine og således f.eks. også, at far står i kontrast til mor. Af samme grund har det historisk været, og kan stadigvæk være, vanskeligt for os ikke at tænke om mænd og kvinder som roller der står i modsætning til hinanden. Igennem menneskets historie har vi opfattet køn som binært, altså at man er *enten* mand *eller* kvinde. Vi har set kvinder og mænd som et modsætningspar bestående af feminitet og maskulinitet, der komplementerer hinanden. Men verden er nu engang ikke så simpel, og selvom der (vistnok stadig) skal én mand og én kvinde til at skabe et barn, så er mænd og kvinder i al anden livsudfoldelse end forplantning komplekse skabninger, der lever i en mangfoldig virkelighed og ikke i en indskrænket sort/hvid verden.

Eksempelvis har det kollektive syn på seksualitet de seneste 10 år i Danmark ændret sig markant, og nye begreber såsom "flydende seksualitet" eller det at være "forelsket i en *person*" har ændret vores opfattelse af normalitet. Tidligere blev (og stadig i visse miljøer bliver) homoseksualitet i Danmark associeret med feminine mænd eller maskuline kvinder, hvilket blev opfattet som modsætninger, der eksisterer i et menneske – og derfor har det været stemplet som "unaturligt" eller "forkert" – en opfattelse der stadig eksisterer mange steder i verden (og i Danmark primært i meget traditionsbundne grupperinger). Vi har svært ved at indse, at når vi opfatter noget som unaturligt eller unormalt, så er det fordi vi har en overbevisning, og ikke fordi at unaturlighed har en egen reel eksistens. Og selvom det er ualmindeligt vanskeligt, må vi hjælpe og træne hinanden til først og fremmest at se, møde og rumme et helt menneske og ikke kun et køn, når vi er sammen.

Stop nu – der ER jo forskel

Når vi taler om mænd, kvinder og ligestilling, er det ofte forskellen mellem mænd og kvinder, der bliver omdrejningspunktet – forskelle der forstærkes af stereotype billeder af mænd og kvinder. Disse forskelligheder, som vi bliver ved med at fortælle os selv og hinanden eksisterer, fylder uforholdsmæssigt meget i debatten om ligestilling.

Mange af de forskelle mellem mænd og kvinder, der bringes ind i ligestillingsdebatten (i alt fra forskelle i løn til tabte forældremyndighedssager i ankestyrelsen) stammer fra parforholdet.

I privatlivet kan det være en nærliggende forklaring, at det er forskelle på mænd og kvinder, der skaber miskommunikation mellem partnerne. Så kan begge parter undskylde miskommunikationen ved at sige til sig selv, at "det er også bare fordi, at han skal være så mandet" eller at "hun er så følsom, fordi hun er kvinde".

Problemet med at finde årsagsforklaringer til den generelle uligestilling i samfundet i biologiske eller adfærdsmæssige forskelle i parforholdet, er, at vi som mennesker er så meget mere og andet end blot partnere i et parforhold. Desuden er ideen om, at mænd og kvinder er så forskellige, at vi kunne stamme fra forskellige planeter problematisk, da forskellene bliver talt op til at være større, end det vi har til fælles. Samtidig kan vi også komme til at undskylde eller bortforklare uligestillingen med at "mænd af naturlige biologiske årsager er det dominerende køn" eller at "kvinden er skabt til omsorgsarbejde". Herved risikerer vi at fastholde uligestillingsproblematikker, der fratager en omsorgsfuld far forældremyndigheden i en konfliktfyldt skilsmisse, eller udelukker en kvalificeret kvinde fra at opnå den indflydelsesrige karriere hendes evner egentlig berettiger til.

Men i virkeligheden er mænd og kvinder langt mere ens end forskellige. Og nogle gange skal vi huske at tale om det vi har til fælles, som mænd og kvinder, for at opdage uligheden.

Kald det dog noget andet

Et problem når mænd skal engageres i ligestillingsarbejdet er, at begrebet ligestilling opleves som knyttet til kvindekønnet og ikke til mænds udfordringer. At kvinder har domineret ligestillingsarbejdet, er åbenlyst, hvilket blandt andet kommer til udtryk i vores regeringsdannelser. Ligestillingsministeren har siden 1999, hvor vi fik den første minister med ansvar for ligestillingsområdet, i 10 ud af 11 tilfælde (indtil 2018) været kvinde. Vores nuværende minister, Eva Kjer Hansen, som er minister for fiskeri, ligestilling og det nordiske samarbejde, har i sin engelske titel valgt at kalde sig "Minister for Equal Opportunities" som oversat til dansk egentlig betyder "Minister for lige muligheder".

Måske kunne flere mænd engageres i uligestillingsopgaver, hvis vi omtalte det med andre ord? Det er jo faktisk lykkedes at engagere mænd i konkrete projekter såsom "mænds sundhed". Men selvom det kunne være en praktisk løsning ikke at nævne begrebet ligestilling, så har det en pris. Når løsningen ikke anbefales her, er det fordi at man ved alene at fokusere på konkrete konsekvenser ved kønsuligestillingen, samtidig mister fundamentet for analysen af, hvorfor der er områder, hvor mænd eller kvinder er uligestillede. Man får f.eks. muligvis gjort noget ved, at mænd ikke rutinemæssigt bliver undersøgt for prostatacancer, og derfor dør af det, men det sker uden, at vi får fokus på, at mænd på mange områder ikke imødekommes på deres behov af sundhedsvæsenet. Derved mister vi det større perspektiv, og får ikke ændret på forhold, som skyldes bagvedliggende strukturer og ubevidste antagelser og vaner.

Nogle mænd opponerer imod ordet "ligestilling", fordi de oplever, at ligestilling kun er ensbetydende med, at de skal deltage mere aktivt i hjemmet, uden at få nogle gevinster. Dette er dog noget vi *skal* tale om, idet undersøgelser viser, at mænd gennem et større engagement i hjemmet får en række fordele, som de ikke altid er bevidste om (bedre tilknytning til børnene og øget indkomst for den samlede husholdning). Desuden vil en mere ligelig fordeling af mænd og kvinder på indflydelsesrige poster gavne alle, hvis de mest kvalificerede dækker posterne, og ikke kun dem der har lettest ved at blive valgt eller udpeget. I ligestillingsspørgsmålet gælder det at:

”Mennesker er forskellige, og derfor skal de behandles forskelligt for at få lige muligheder”, og det skal vi turde italesætte.

Hvad skal det mon ende med?

Mænd har gennem tusindvis af år haft magten i samfundet. Der er udviklet biler, skabt vacciner, gravet kloaker, og der er blevet svejset fjernvarmerør. Store krige har hærget på hele kloden, og fredstraktater og handelsaftaler er indgået. Raketter har spredt død og ødelæggelser, og samtidig har viden om vores solsystem og enorme anlæg bragt os uendeligt nær forståelsen af universets opståen.

Patriarkatet har bragt meget med sig – og én ting er sikkert: det er under forandring. "Hvad skal det dog ende med? Kvinder har jo snart overtaget magten" – er kommentarer vi jævnligt hører fra mænd. Til det er kun at svare: der er ingen der ved, hvordan det ender. Endnu har vi ikke set et ligestillet samfund noget sted på jorden. Men vi er på vej. Der er sket store fremskridt i Danmark de seneste 25 år. Og hvis det "skal ende godt", skal alle være med i ligestillingsarbejdet, også mænd.

Ide og projektholder: Susanne Fast Jensen

Tekst: Alex Haurand, underviser på FIU-Ligestillingskurser for mænd.

I samarbejde med Frej Sørensen, 3F og Mélanie Evers, FIU-Ligestilling.

Layout: andresen design.

Tryk: Trykt i eget trykkeri i 200 eksemplarer.

Kan frit downloades på www.FIU-ligestilling.dk

